

Hate speech pe stadioane. Cazul românesc

DINU GUȚU,
drd, SNSPA

București, 2013

Ultras. definiție

Ultras – (din latină – ”dincolo de”/ ”peste măsură”) – modul de manifestare și practicile suporterilor militanți ai echipelor de fotbal, exprimând nu doar un element de apartenență, ci și un mod de a fi a acestora.

Harta Europei. Clivajul Ultra/Hools

Moduri de manifestare a fanatismului în sport:

“Ultras”

- Violență simbolică și rituală
- Ingroup-uri ierarhizate (brigăzi)
- Bannere, coregrafii, spectacole pirotehnice, etc
- modul de manifestare (practicile) și setul de valori a “suporterilor militanți” a echipelor de fotbal, exprimând “nu doar un element de apartenență ci și un mod de a fi” a acestora
- ”Carnavalesc” (Bakhtin)

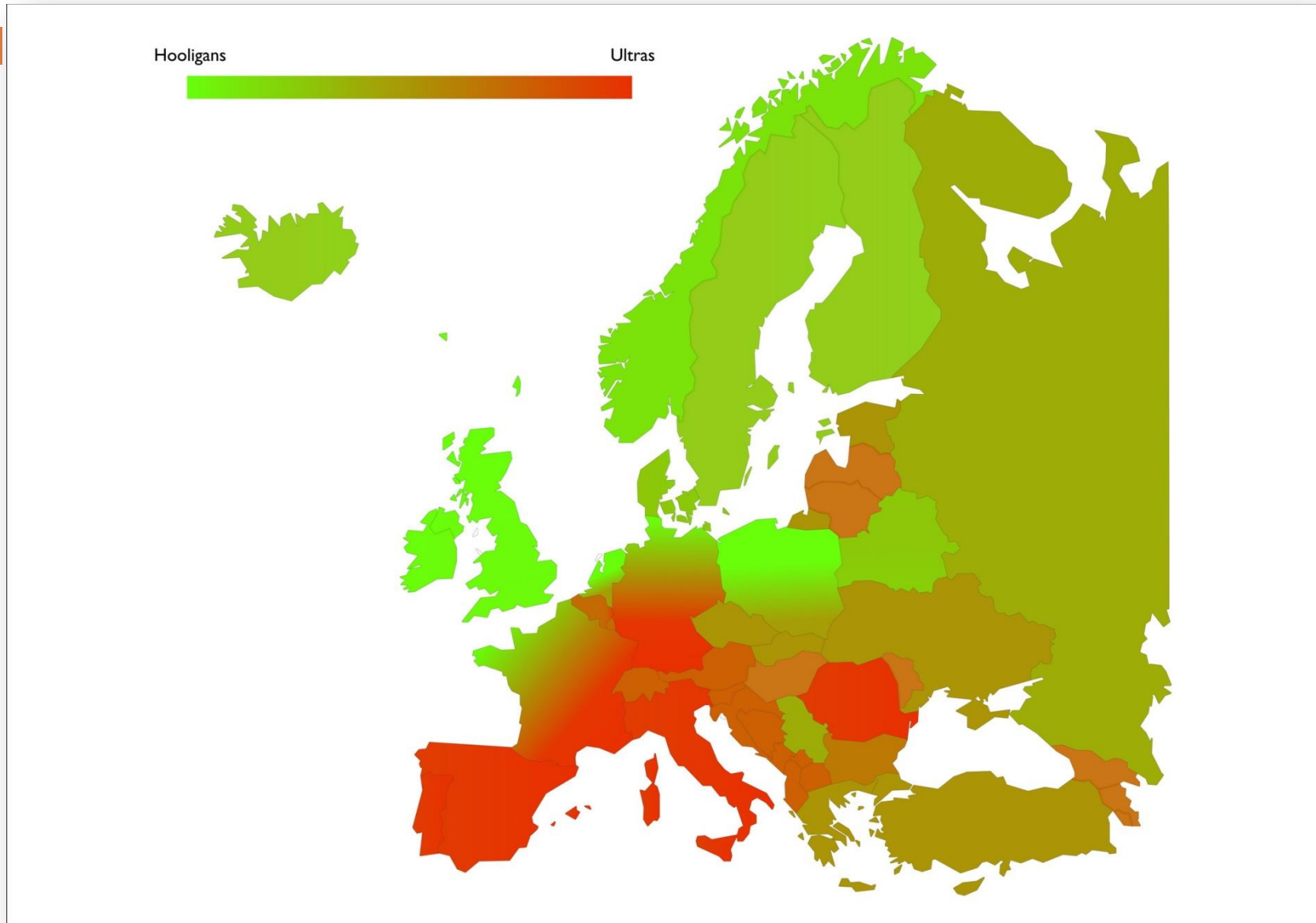
“Hooligans”

- Violență fizică
- Ingroup-uri fără lider (firme)
- Dimensiune de subcultură
- comportament deviant, a suporterilor unui club profesionist de fotbal, manifestat de obicei înainte sau după încheierea meciurilor de fotbal

Constatări:

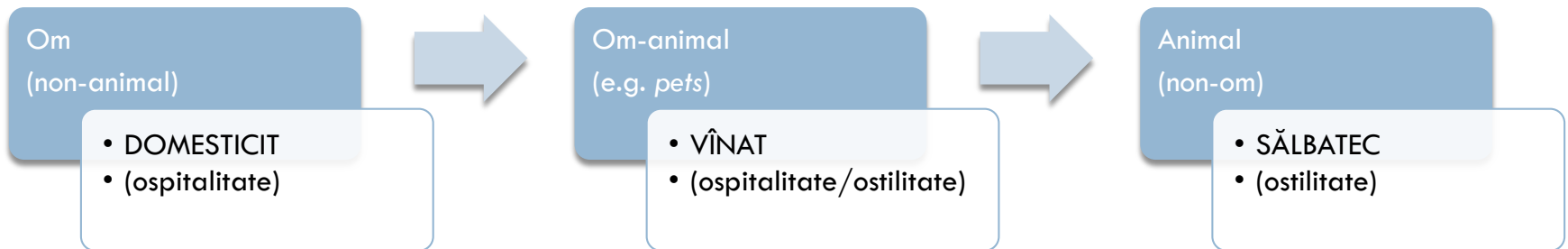
- Fenomenul “Ultras” se plasează în spațiul geografic latin, mai exact în frontierele ”simbolice” ale fostului Imperiu Roman (Italia, Spania, România, etc), în timp ce fenomenul de “hooligans” este specific spațiului anglo-saxon.
- Existența unui clivaj puternic între nordul și sudul Europei la nivelul autopercepției grupurilor de suporteri
- Nu doar apartenența națională și nici cea la un anumit cadru competițional (ligă, divizie) crează specificul grupurilor de suporteri ci și apartenența culturală regională (vezi decalajul nord/sud în cazul Germaniei, Franței)
- Subcultura “Hooligans” este specifică spațiului anglo-saxon (Marea Britanie, Irlanda, Danemarca, pen. Scandinavică) dar și marii majorități a statelor slave (Polonia, Cehia, Bulgaria, Rusia, Serbia, etc)

Harta Europei. Clivajul Ultras/Hool' s

”Ultrași” vs mainstream (presă și stat)

Ce facem cu ”celălalt”?

"Ultrași" vs mainstream (presă și stat) monitorizare gsp.ro și prosport.ro (13.04-15.05)

Termen de căutare: "ultrasi":

- - **"Haos la Bergamo. Rebelii nu s-au potolit. doar intervenția lui Conte i-a sedat"** (10 mai 2013)
- - **Isterie ieri seara în centrul Parisului. În loc să fie o sărbătoare, ultrașii roș-albaștri au provocat mai multe incidente, au aruncat...spărgând** geamurile câtorva cafenele și **devastând** mai multe mașini" (15 mai)
- - Suporterii petrolului au dat un exemplu de **civilizație!** (23.04)
- - Peste 2000 de fani ai Petrolului au creat **haos** în trenul..! (22.04)
- - Arenele **urii**. **Violențele ultrașilor au tulburat** întreaga Europă, într-un weekend de **groază.**"
- - Anglia a fost epicentrul **hooligans**, dar nici Germania și Italia n-au scăpat de incidentele dintre **fanii îmbibați de alcool**" De mult n-a mai fost un asemenea weekend în care parcă toți ultrașii s-au vorbit să **îngenuncheze** fotbalul european: bătându-se, atacând cu pietre, atacând polițiști, etc... Grecia a fost **incendiată** de marea rivalitate dintre Olympiakos(..)
- Dintr-o dată **liniștea** s-a dus, zeci de copii **au fugit** de pe arene în **lacrimi**. Iar fanii care vin la meci doar să vadă fotbal, nu să spargă capete, au înțeles că devine riscant să-ți mai aduci **familia** la stadion" The Sun titrează: "Adunătura de **animale** a fost mică, doar 20 de nebuni. Însă 20 de fani care se luptă sunt prea mulți. O femeie sau un copil care plânge e prea mult. O **realitate dură** ce **lovește** întreaga Europă. (...) înaintea meciului de liga a 4-a un dement, susținător al echipei gazdă(...) Sântem șocați! (16.04)

”Ultrași” vs mainstream (presă și stat) monitorizare gsp.ro și prosport.ro (13.04-15.04)

Ordie/ Civilizație	Dezordine/Poluare
Europa	haos
sărbătoare	seđați
polițiști	tulburare
liniște	groază
familie	isterie
femeie	rebeli
copil	îngenuncheze
	incendiată
	ură
	animal
	realitate dură
	lovește
	exclusiv
	frică
	materiale pirotehnice
	sânge vărsat

”Ultrași” vs mainstream (presă și stat) monitorizare gsp.ro și prosport.ro (13.04-15.04)

- Apelativele: ”animal, sedați, rebeli” îi duc în zona de non-oameni. Dihotomia în raport cu femeile și copii îi plasează în zona ”sălbatecului”, care așa cum observă, Mary Douglas, ”nu poate distinge între sacralitate și poluare”, deci nu este ”om”.
- La ultrași, ”lupta” simbolică se duce pentru ”stadion”, Al cărui câmp de putere este divizat între: ultrașii care scandează: ”tribunele noastre, regulile noastre”, și ”upper class-ul de tribună”, care dictează numele ”sănătoase” și controlează ”coerciția”.
- Ultrașii pot deveni un grup cu potențial ”poluant” (de aici și nevoia de ”a fi controlați, îndepărtați și/sau remediați.”)
- sunt poluanți pentru stat (legea 4), pentru societate (”moral panic”)
- *Forțele poluante (...) țin de însăși structura ideilor și (...) sancționează o desprindere simbolică a ceea ce ar fi trebuit să rămână în structură sau includerea a ceea ce ar fi trebuit să rămână deoparte. De aici rezultă că poluarea este un gen de pericol care nu poate, de regulă, apărea decât acolo unde structura, fie ea cosmică sau socială, este clar definită.” (M. Douglas)*
- (La meciurile care se joacă fără suporteri acasă, femeile și copii până în 14 ani, pot participa - deci, nu fac parte din categoria non-oamenilor cu potențial poluant)
- Ultrașii pot ataca ”certitudinile” clasificărilor lumii, creând dezordine ritualică: torțe, atmosferă de carnaval, proteste publice
- *Clasificarea ordonează lumea și oferă populațiilor certitudinea acțiunilor „corecte”; dar nu poate ordona coerent și integral toată lumea, drept care ceea ce „cade” în afara clasificărilor sau se află pe „granița” dintre categorii devine „murdărie” și este supus unor tabu-uri (M. Douglas)*

”Ultrași” vs mainstream (presă și stat)

“Ultrași” vs mainstream (presă și stat)

- Lanțul de revolte ale mișcărilor și „subculturilor” de tineret trebuie înțeles în acest context al „civilizării” occidentale ca tot atâtea reacții la dominația acesteia exersată prin formele de control ale statului și, mai profund, prin formele de auto-control impuse prin educație. Statul „civilizat” joacă, din acest punct de vedere, rolul unui soi de tată instituțional față de care membrii societății nu și-au rezolvat „complexul oedipian” colectiv.
- (V. Mihăilescu)

COMPONENTĂ CANTITATIVĂ

Chestionarul

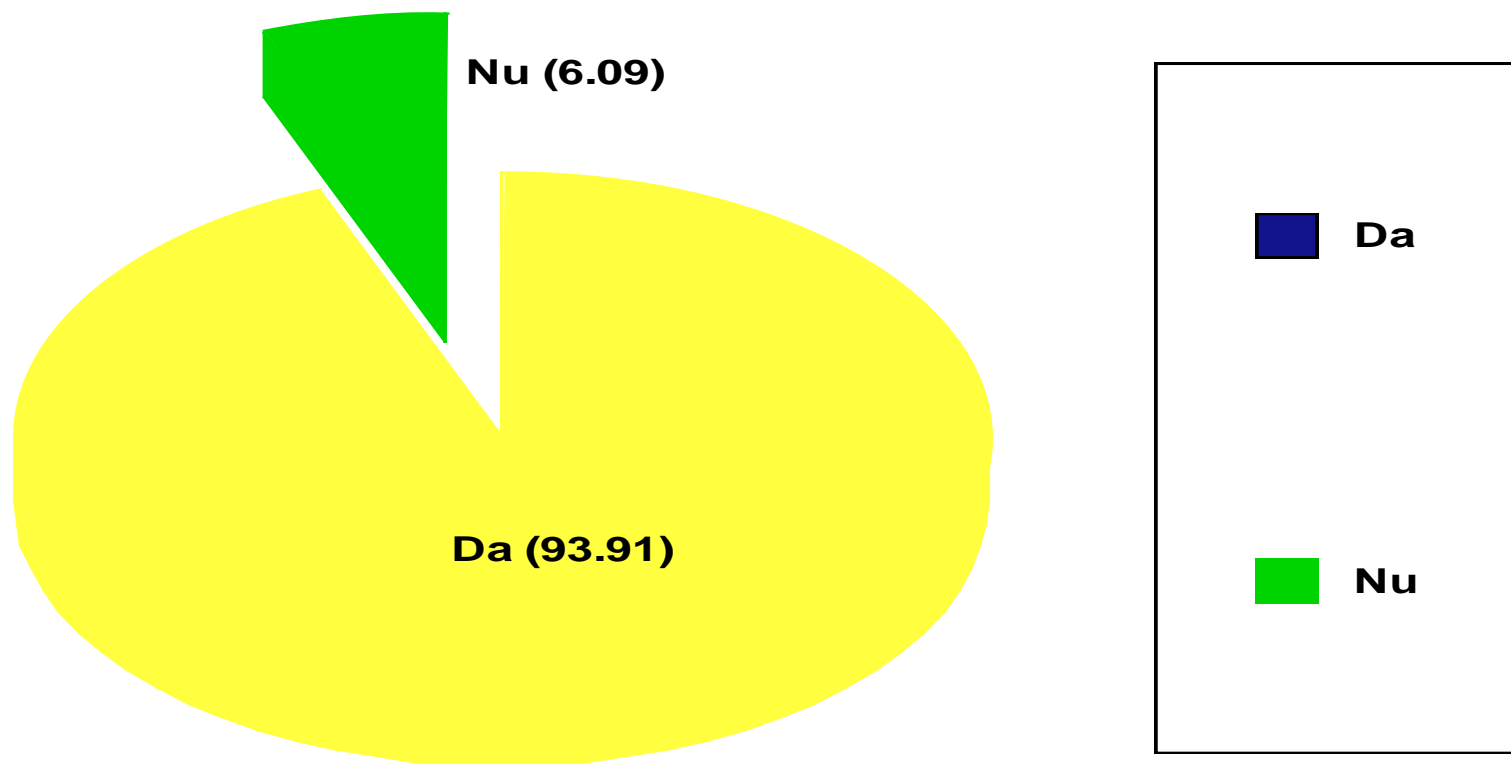
- 443 respondenți pe chestionar on-line. (chestionar aplicat pe cel mai important portal al ultrașilor din România: www.romanianultras.net)
- Respondeți de la toate echipele de fotbal cu galerii importante la nivelul României.
- 93,91% dintre respondenți sunt, sau au fost cel puțin odată membri ai unui grup organizat de suporteri.
- Peste 60% dintre respondenți au o puternică cultură și tradiție în ceea ce privește echipa lor preferată, ținând cu echipa de peste 10 ani, și fiind prezenți în proporție de peste 90% la peste jumătate din meciuri.

Sunteți sau ați fost membrul unui grup organizat de suporteri ?

Da – 93,91 %

Nu – 6,09 %

Sunteți sau ați fost membru unui grup organizat de suporteri

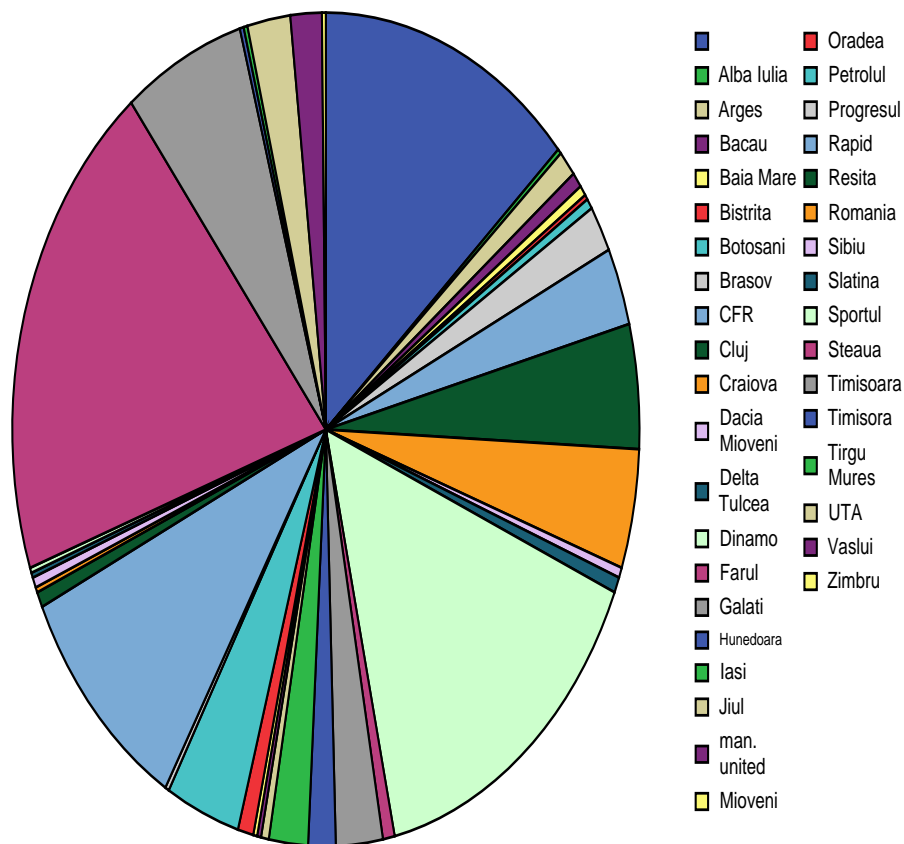

□ **Respondenții la chestionar vin din rândul tuturor echipelor cu galerii importante din România.**

Care este echipa dumneavoastră de suflet

1. **Steaua București 19,7% (98 respondenți)**
2. **Dinamo București 15,1% (75 respondenți)**
3. **Rapid București 9,5% (47 respondenți)**
4. **Poli Timișoara 6,4% (32 respondenți)**
5. **Universitatea Cluj 4,8% (24 respondenți)**
6. **Universitatea Craiova 4,3% (23 respondenți)**

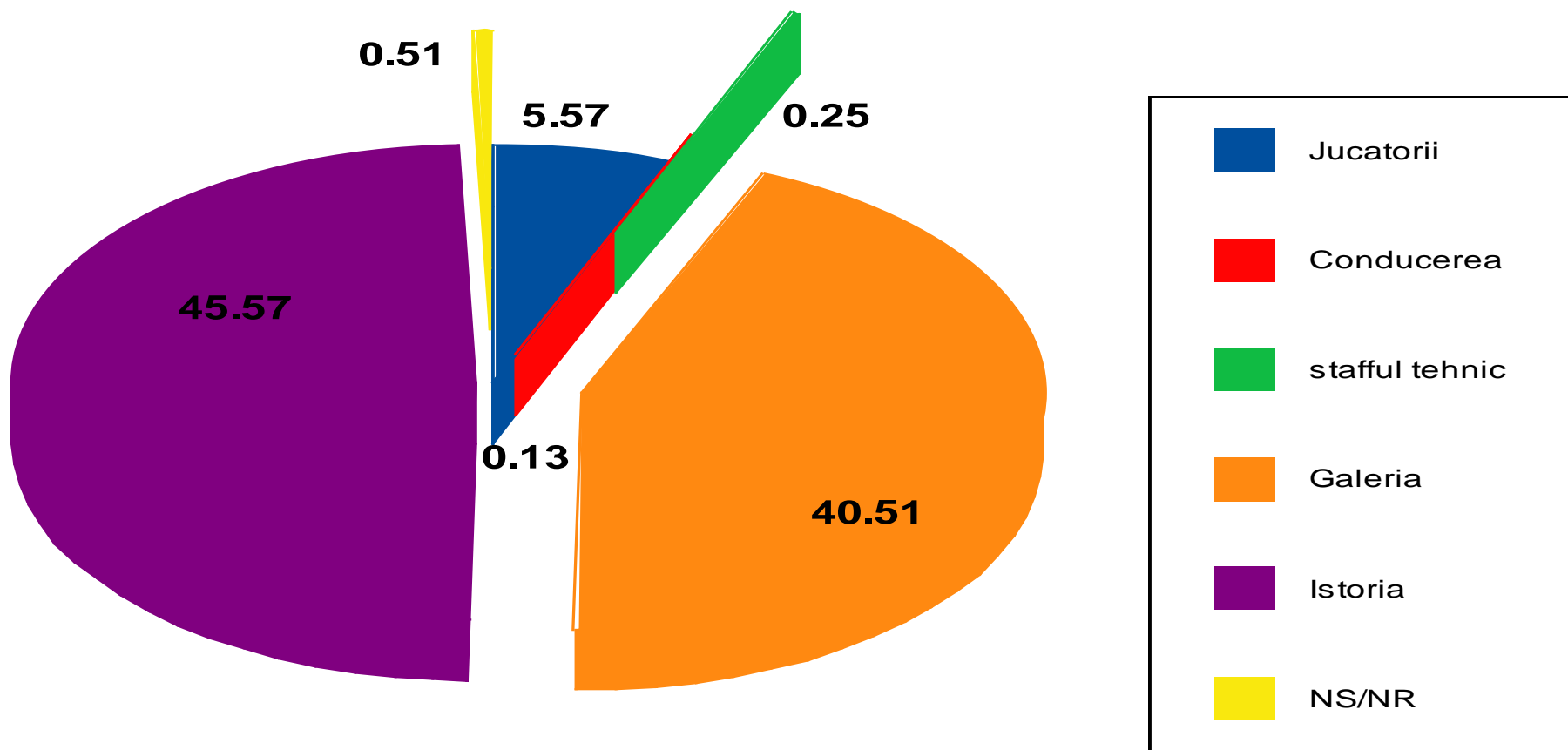
Plus respondenți de la Alba Iulia, Argeș, Bacău, Baia Mare, Bistrița, Botoșani, Brașov, CFR Cluj, Mioveni, Tulcea, Farul, Galați, Hunedoara, Iași, Petroșani, Mioveni, Oradea, Petrolul, Progresul, Reșița, Sibiu, Slatina, Sportul, Tîrgu Mureș, UTA, Vaslui.

Cu ce se identifică în mod special devotamentul dumneavoastră față de echipă ?

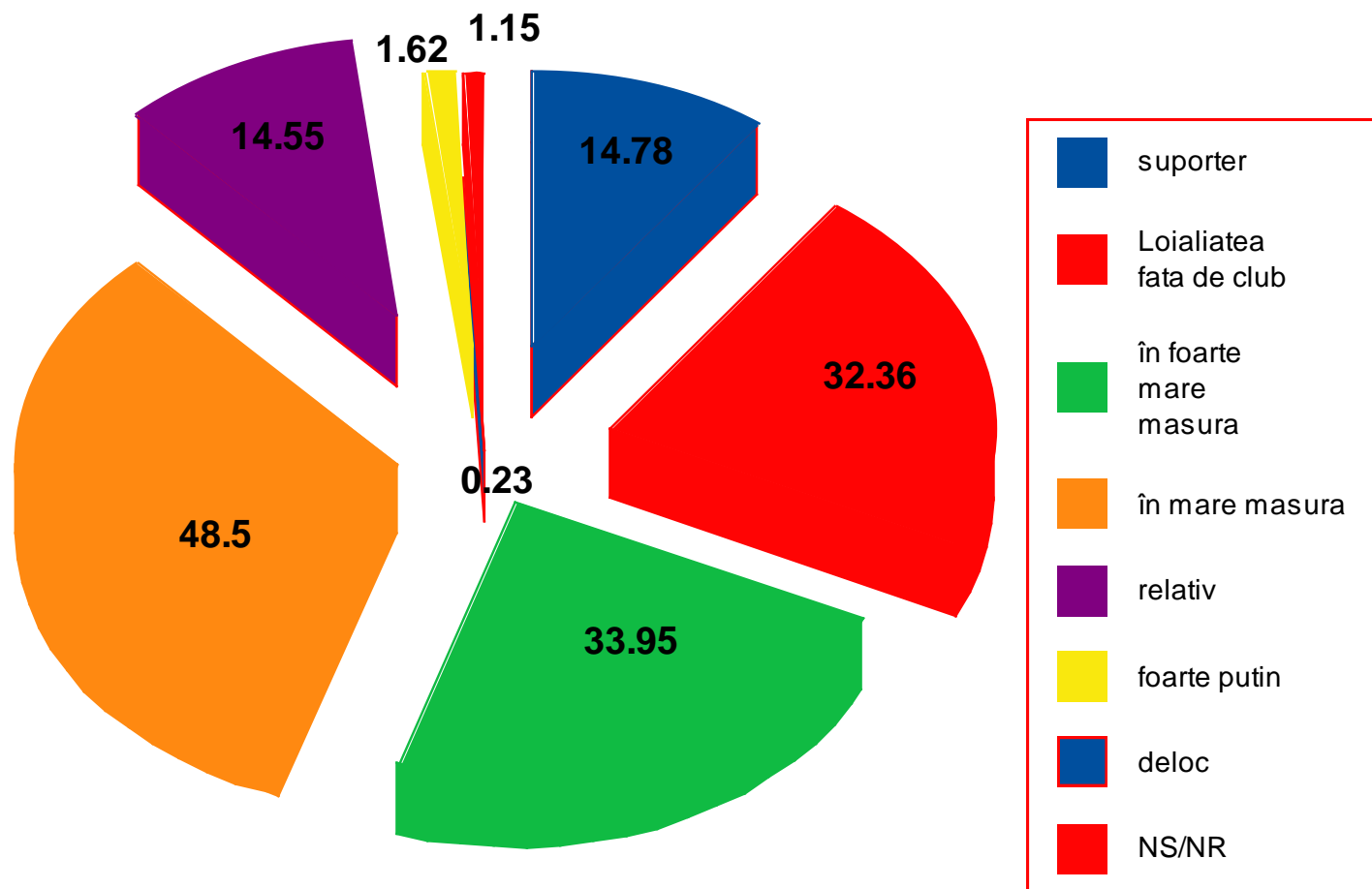
Valorile dominante sunt: istoria - 45,57%, și galeria-40,51%.

Alții au folosit ca variantă alternativă răspunsuri de genul : orașul, culorile, patriotismul local, sufletul echipei, mentalitatea, familia,

Considerați că împărtășiți aceleași valori cu membrii grupului ?

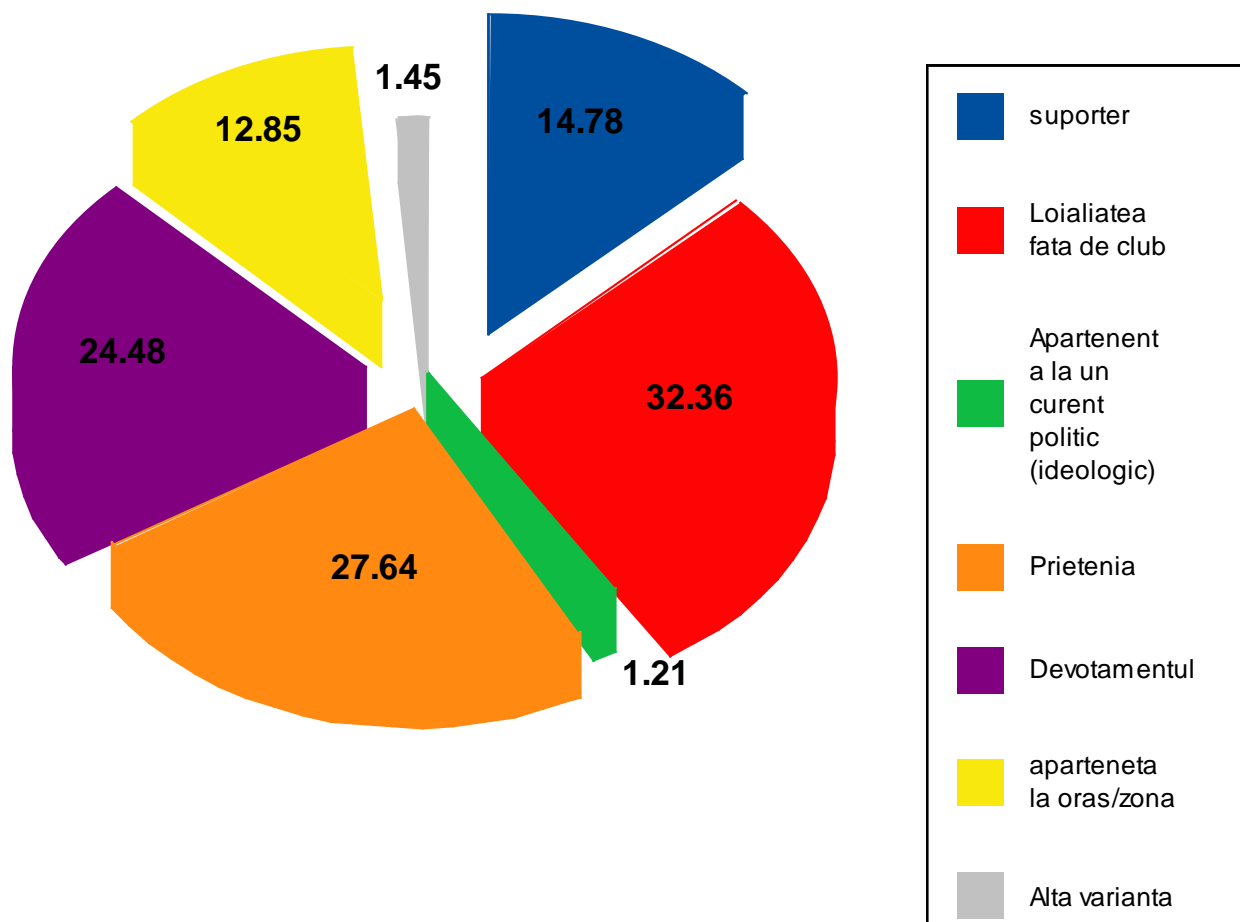
82,45% răspund că în mare și foarte mare măsură

Care sunt valorile împărtășite în cadrul grupului ?

32,36% loialitatea față de club, 27,64% prietenia, 24,48% devotamentul.

Printre variantele oferite ca alternative de răspuns întâlnim : Mentalitatea, Independenta, Susținerea necondiționată a echipei, Loialitatea față de istoria și legendele clubului nu față de prezent.

- Ultrașii se află într-o luptă pentru resurse culturale utilizând capitalul simbolic ca pe un câmp al puterii. (Bourdieu)
- Conceptul de subkultură presupune devianță, deci o capacitate latentă de “conflict” cu normele sociale (sau politice) dominante într-o societate.
- Câmpul puterii – câmp politic ce aparține concomitent și statului - *“Our Tribunes, our rules”*

Câmpurile simbolice :

- a) Legitimare – cântece, mesaje, spectacol de imagine ca formă indirectă de coerciție.
- b) Poziții de dominare/subordonare (ierarhizarea grupurilor).
- c) Formă specifică de luptă (coduri ale onoarei).

Pentru onoarea brigăzii
preferați ?

60,83% coregrafie-mesaje.

*27,56% confrutarea cu
suporterii adverși.*

*9,19% confruntarea cu
poliția.*

Care dintre următoarele modele îl
considerați cel mai adecvat pentru a vă
domina adeversarii ?

*61,16% coregrafii (spectacol de
peluză).*

16,74% scandări.

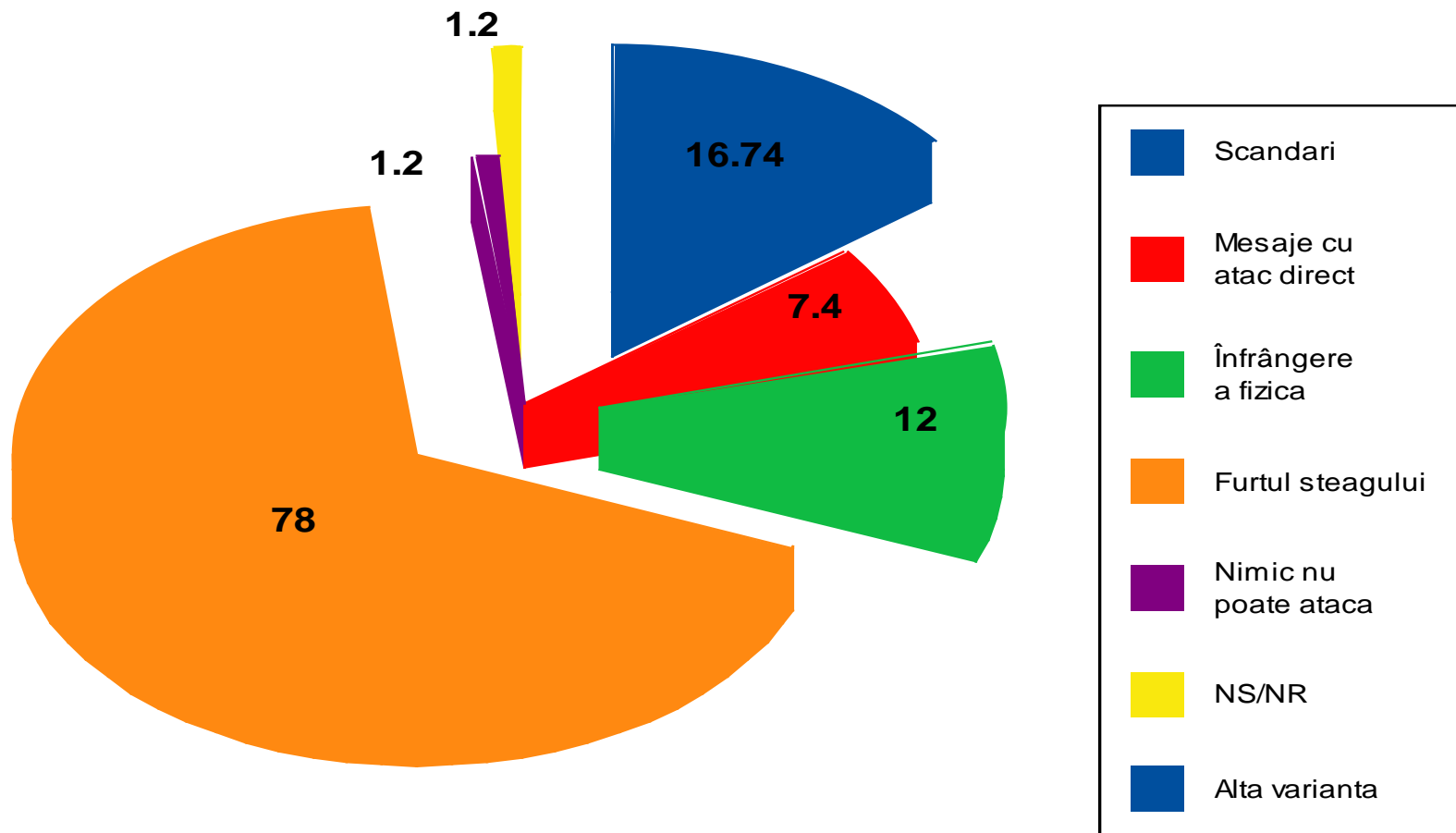
12,09% confruntare directă.

*Dintre celelalte variante de răspuns putem
aminti: Toate sunt importante în egală
măsură.*

Care dintre următoarele situații vi se pare cea mai jignitoare pentru un grup ?

78 % furtul steagului, 12 % înfrângere fizică.

Printre răspunsurile alternative prezente am putut observa o dominantă : să nu fii independent

Grupul din care faceți parte se implică în evenimente socio politice ?

Considerați că galeria echipei reprezintă identitatea orașului/ comunității din care faceți parte?

70,77% NU

60,14% DA

19,26% DA

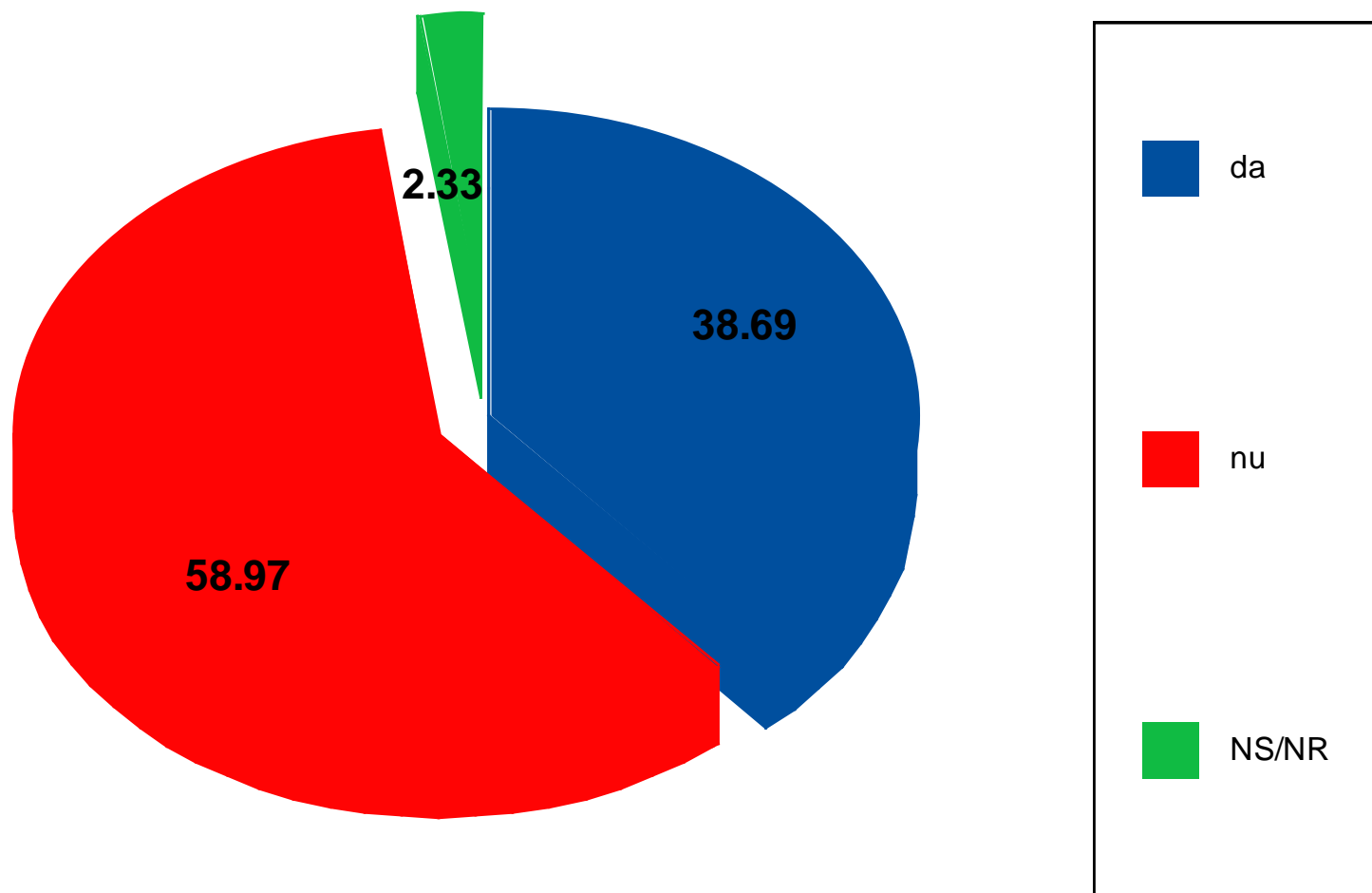
35,20% NU

Aveți un comportament mai agresiv în peluză decât în mod normal ?

58,97% NU

38,69 % DA

Aveți un comportament mai agresiv în peluză decât în mod normal ?

Antietatismul.

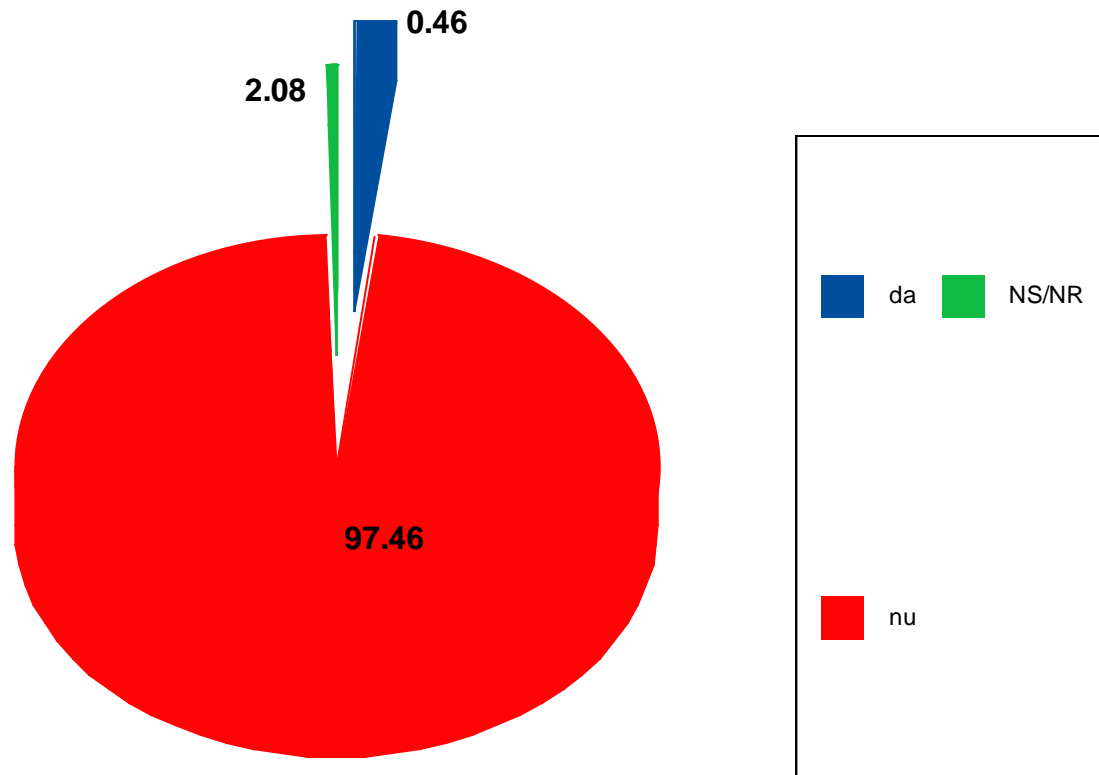
Polițistul ca simbol al luptei contra statului

- Polițistul elementul tangibil al abstracțiunii statului. (Weber)
- Studiem antietatismul din punct de vedere al raportării ultrasului la instituțiilor statului, și nu la stat *qua* entitate distinctă (formă indirectă de antietatism).
- Legitimitatea ultrașilor se formează în urma victoriilor realizate prin acte de violență simbolică.
- Construcția polițistului ca inamic apelând la mitul Conspirației pentru a crea Unitatea grupului. (Stănciugelu)

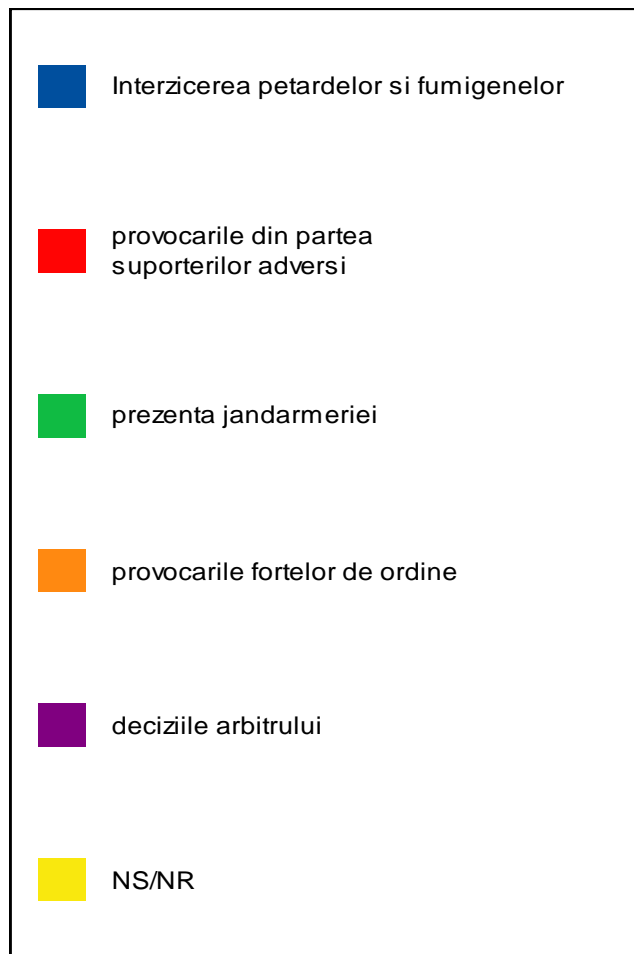
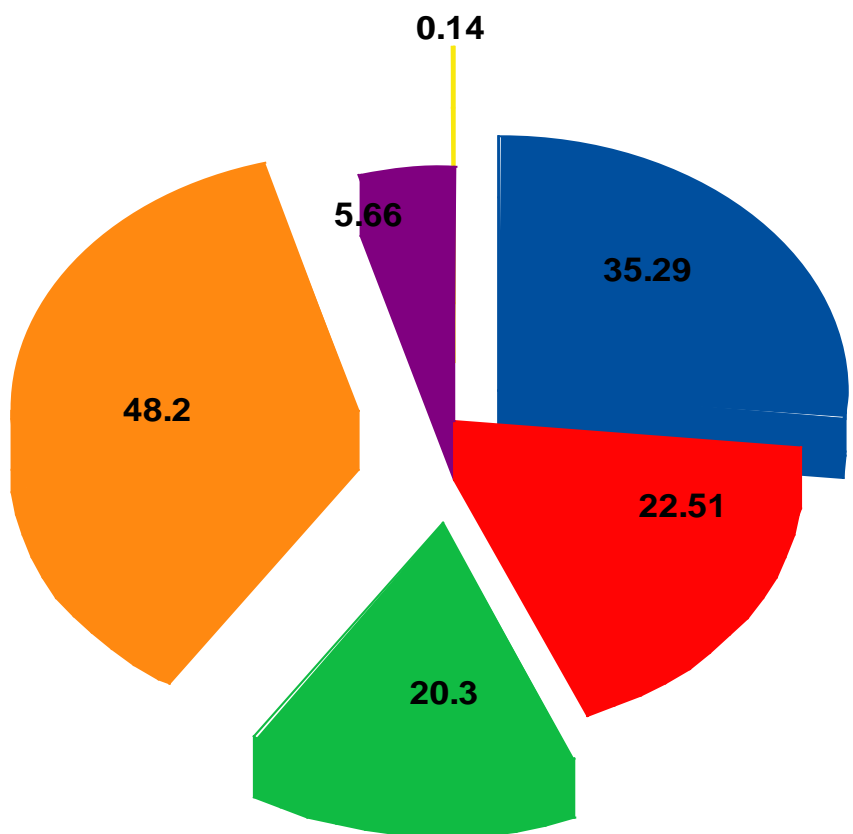
- Poliția se comportă ca un in-group (uniformă, valori comune, ierarhie de grup, iraționalitate).
- Poliția nu face diferența între participanții la revolte de stradă și suporterii echipelor de fotbal.
- Ultrașii – trib urban, contestă “confiscarea” miturilor și ritualurilor de către stat. (Stănciugelu)
- Mitul și ritualul ca „răspuns al societății arhaice la obsesia propriei vulnerabilități”, răspunzătoare pentru consolidarea coeziunii comunității, transfera astăzi prin uzul de violență simbolică statului.
- Ultrașii devin indirect responsabili pentru nevoia de îmbunătățire, democratizare și reformare a instituției coercitive a statului (existența unui raport direct între tipuri de stat și violența colectivă aplicată de acesta).

Sunteți de acord cu Legea 4/09.01.2008 Legea lui Mitică privind violența în sport ?

97,46 % NU

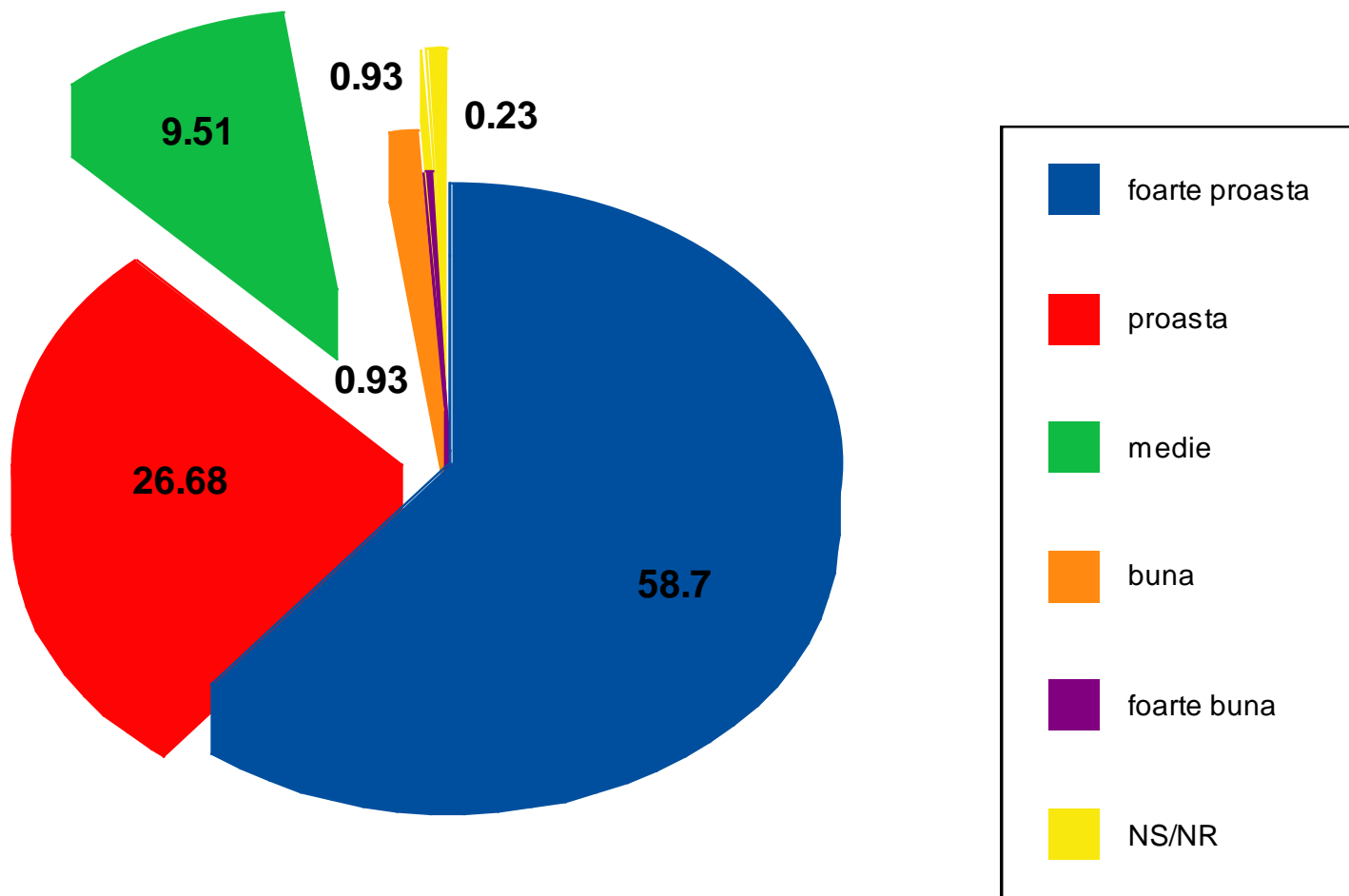
motivele de la care pornesc violențele pe stadioane:

Cum apreciați activitatea organelor de ordine (jandarmeria) în cadrul meciurilor de fotbal ?

85,38% o consideră proastă și foarte proastă.

Printre răspunsurile alternative observăm : execrabilă, neprofesionalistă.

Ați participa la o revoltă
stradală în cazul în care v-ar fi
lezate drepturile ?

89,49% DA

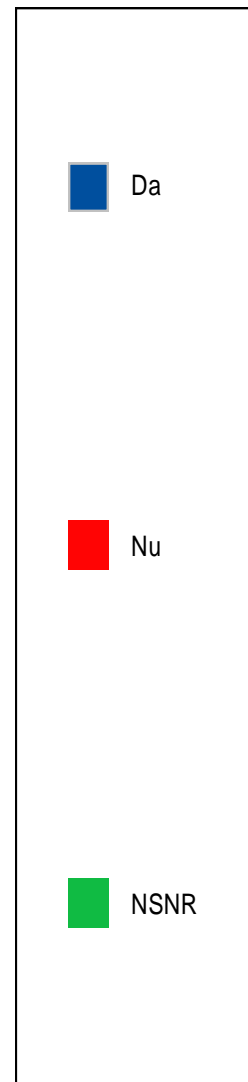
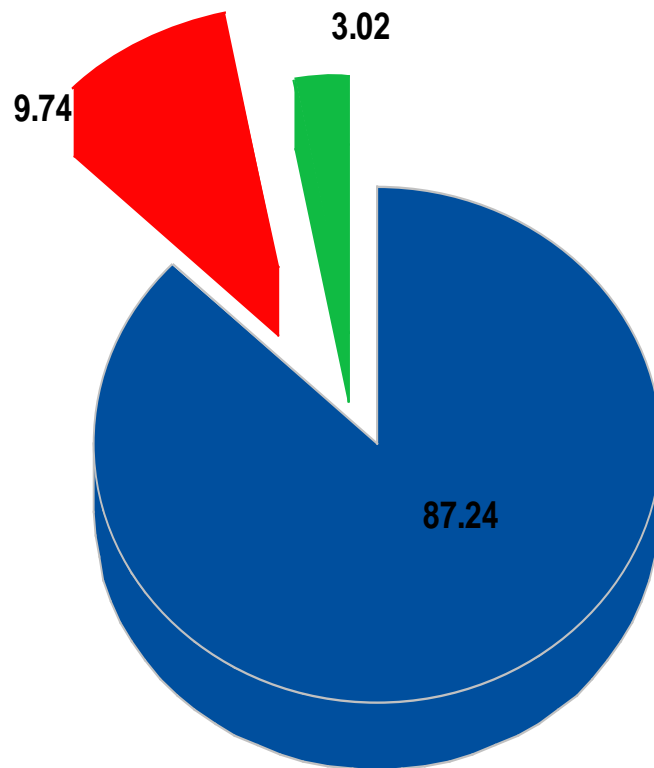
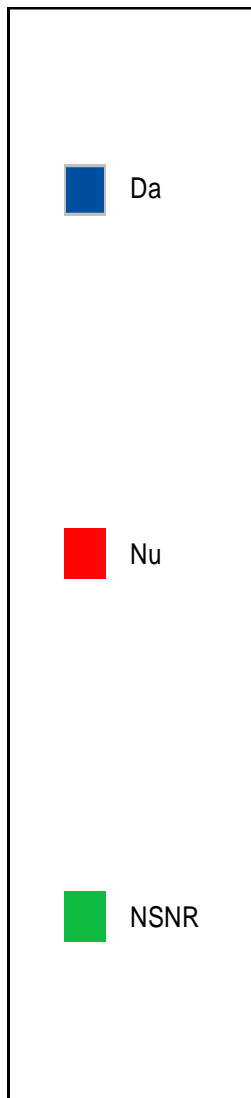
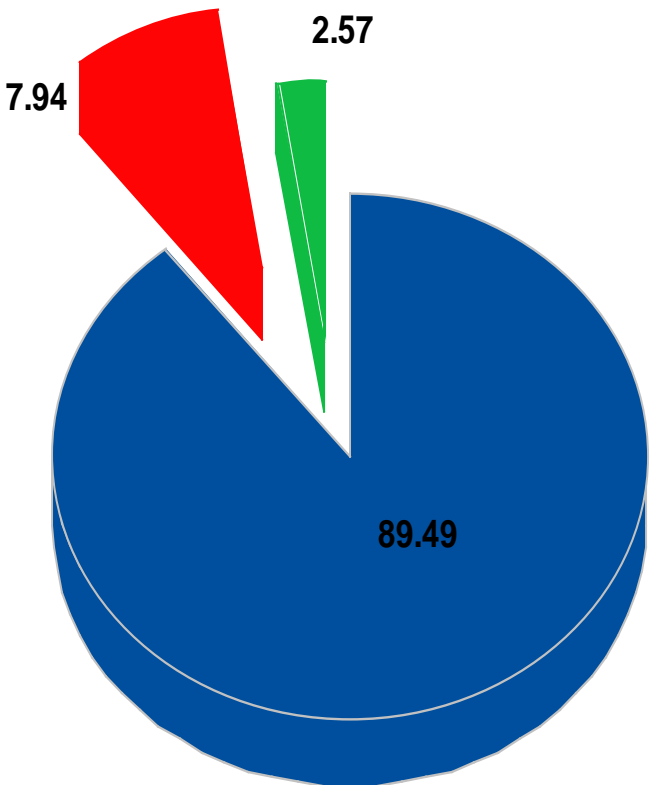
7,94% NU

Credeți că la ora actuală statul are o
influență prea mare în cadrul societății ?

87,24 % DA

9,74 % NU

Suporterii de fotbal reprezintă un segment mult mai implicat social decât restul
populației.

Cunoașteți care sunt deosebirile principale între stânga și dreapta politică ?

75,59% DA

22,07% NU

Comparativ cu restul populației
– 50% Sondaj Soros 2007

Ca și viziune ideologică unde v-ați plasa pe axa de mai jos ?

3,98% Extrema Stângă

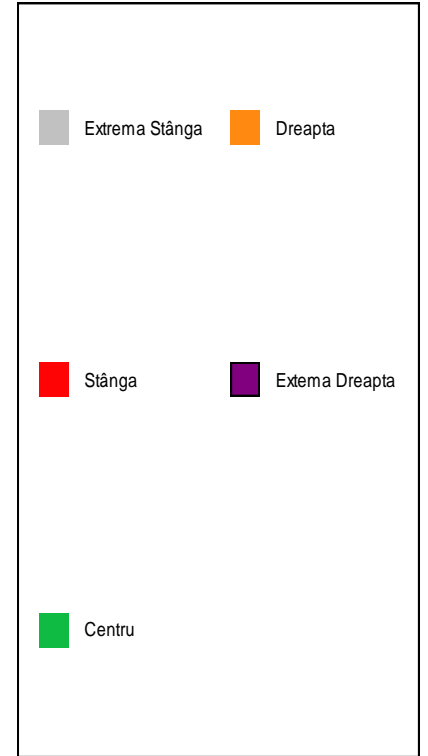
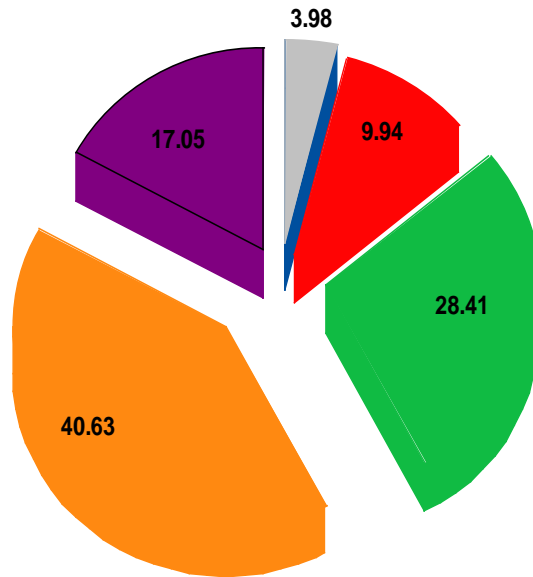
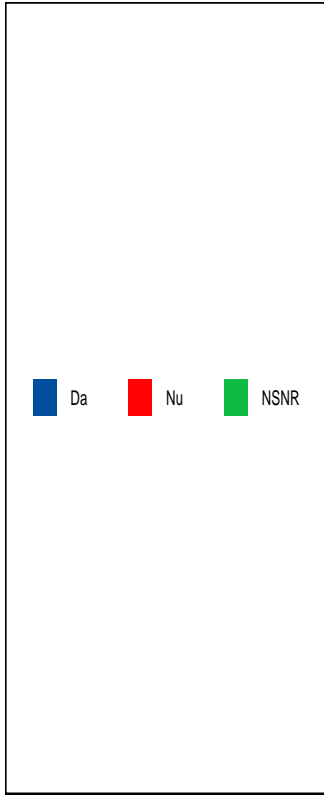
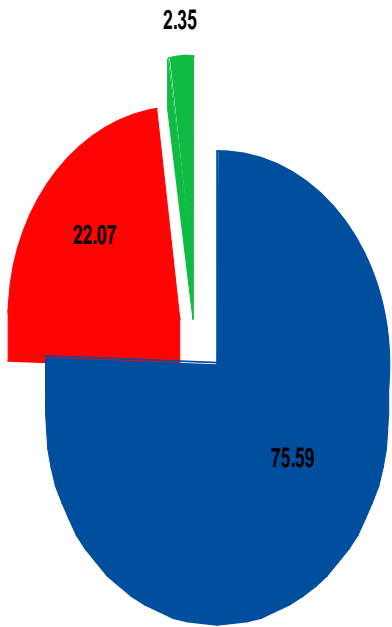
9,94% Stânga

28,41% Centru

40,63% Dreapta

17,05% Extrema Dreaptă

Cotă ridicată “21% ” a celor care se plasează pe extreme politice.

Date socio-demografice:

Ocupație:

31,41% Angajat Sector Privat;

5,54% Angajat Sector Public;

37,64% Student;

15,70 Elev;

2,31% Șomer

Ultima instituție absolvită:

49,65 Liceu.

30,16% Facultate.

8,35% Gimnaziu.

6,73% Studii de Masterat.

1,16% Școală Profesională.

74% dintre respondenți au studii superioare sau în curs de finalizare a acestora

- Cum abordăm UltraȘii din perspectiva teroriilor subculturilor (structuraliste/marxiste)?

Ultrași ca "soldați ai națiunii"

- La meciuri, ultrașii au creat granițe imaginare masculine și naționale prin care își reafirmă constant identitatea.
- Hyperspațiile postmoderne au transcens capacitățile individului autonom să se auto-definească, să se auto-localizeze, să organizeze lumea din jurul lor, pentru a se "plasa" pe o hartă a lumii. (King, 1997)
- Ultrașii tânjesc simbolic după ordinea ruptă de postmodernitate

Masculinitate și Naționalism.

2 categorii moderne

- În mod semnificativ, alte etnii sunt portretizate ca și depravate sexual, mai ales minoritățile care nu se încadrează în tipul de națiune, așa cum este recunoscută de norma burgheziei Europene: evreii și africanii, sunt văzuți ca și anormali, deci, depravați sexual, și trebuie în consecință, separați de cei "normali". (op. cit.: 35) they were merged into a single meta-abomination which comprised the liminal in bourgeois culture: (*Fătălăilor! / Afară, afară, cu ungurii din țară*)
- Naționalismul nu trebuie privit ca pe o entitate obiectivă, ci ca pe un stil de a-și imagina pe "celălalt".
- The masculinity and nationalism, exist in the imaginations of the people who articulate these concepts but they are no less real for that, because those imaginings determine social reality and therefore meaningful social practice.
- Galeria ultrașilor se definește pe construcția imaginară a unei "epoci de aur" a națiunii.

Teoria etichetării.

- Manchester United had a violent following and the press described those fans...as animals. In reply, the Stretford End chanted (humorously, it must be emphasized); **'we hate humans'** (Robins, 1984)
- Fanii sunt influențați de reprezentările pe care presa le crează asupra lor, și reacționează ca atare, de multe ori, bucurându-se de statutul de "liminal"/ "marginal de weekend", pe care presa îl conferă.
- It added to the excitement of a Saturday afternoon, that fans could indulge their often fanciful notion that they were somehow beyond the pale and, therefore, a threat to society. (King, 1997) **Erou pentru o seară** (efectul Natural born Killers)
- De cele mai multe ori se exagerează în privința acțiunilor suporterilor (Marshet, 1978:72), dar nu asta contează, mai important este cum aceștia își imaginează despre sine cât de mult încalcă norme. Influențați de reprezentările presei, aceștia se comportă ca atare:

"Mândru că sunt huligan!"

Teoria etichetării.

A scanda, a fi bărbat.

- Pentru bărbați, fotbalul este cadrul-cheie de construcție a masculinității. Susținând o echipă de fotbal, bărbatul-suporter, își afirmă statutul de "bărbat" (în ochii săi și a egalilor săi), articulând totodată natura masculinității sale.
- O practică centrală în reconstruirea masculinității în cadrul fotbalului este cântatul și scandatul la unison. Prin aceste cântece, fanul-bărbat își reafirmă și renegociază părtinitor în subconștient, ideea masculinității sale.
- Cântând, ei devin un corp comun, unitar din punct de vedere social. Ocupă și controlează simbolic un spațiu distinct în stadion (o peluză de obicei), fapt important pentru a înțelege modul în care își imaginează aceștia "a fi liminal. Marshetal (1978:87)

Normal vs. Liminal

- Cântecul ultrașilor sunt aproape în totalitate denigratoare la adresa clubului advers, și elogiază echipa/galeria proprie.
- Cântecul sunt elaborate în dihotomia "modernistă"/burgheză a "bărbatului" normal vs marginalul depravat/deviant.
- Depravarea se referă adesea la originea celorlalți, la promiscuitatea sexuală a mamei: ex "bastard" (copil din flori/ anormal/ ilegitim)
- Ex: "cântăm ca disperății/ ca să moară **spurcații**/ suntem cu voi mereu/ orice-ar fi"
- "Lăcătuș ești un **țigan**/Ești un **fiu de boschetar**/N-ai putut să fii un **tată**/ Și ai adoptat o fată"

Galeria-națiune

Ultrași-soldați

- În cadrul categoriilor moderne, lucrurile definite ca fiind anormale erau asimilate unei categorii generale a lumii (periculoase) "de dincolo", unde atât rasa cât și devianța sexuală erau sinonime. (King, 1997)

- Tipul de masculinitate al fanilor este construit cu puternice granițe conceptuale care împart "bărbații" de "ceilalți" (*fătălăii/ spurcații/etc*)
- Vor fi aduse bannere, steaguri, fulare pentru a împărtăși colectiv crearea unei comunități, unei "națiuni" inventate. Steagurile vor avea rolul de a împărtăși "spațiul sacru din spatele țelurilor" (King, 1997) galeriei.
- This spatial and symbolic arrangement is the end point of bourgeois construction of masculinity and nationalism- or a Nationalist Socialist rally (King, 1997).
- Ex. de ritualuri: furtul steagului galeriei adverse, cântece de discreditare a rivalilor, etc, înțelese de fani ca fiind "războaie" (între națiuni)

Galeria-națiune Ultrași-soldați

Rolul violenței.

- Furtul setagului rivalilor, clinciurile cu adversarii și cântecele contra acestora, reprezintă transgresiunea granițelor conceptuale ale ordinii bărbatului modern, pe care naționalismul îl definește prin contaminarea către un individ deviant, mânat de haos, postmodern.
- Această transgresiune spre liminal, este o plăcere vinovată pentru suporteri. Groaza pe care o inspiră trecerea simbolică a acestor granițe, induce plăcerea haosului creat.
- Această contradicție, este imperios necesară, pentru că, fără crearea de groază/frică/panică, transgresiunea nu mai este liminală, anormală și interzisă, și în consecință, nu mai poate fi subiect al plăcerii.

Hate speech. Exemple românești. apelative

- Steliștii – ”spurkați”
- Rapidiștii – ”țigani”
- Dinamoviștii – ”căței”

Hate speech. Exemple românești

Mesaje de susținere între galerii rivale

Concluzii

- Sursele care produc informație despre suporterii organizați, exagerează/ potențează ideea de violență și "hate speech" al ultrașilor. Se poate declanșa colectiv "teoria etichetării": mă faceți huligan/rasist, mă voi comporta ca atare.
- Hate speech-ul ultrașilor români este unul de tip simbolic. Nu mă confrunt fizic cu adversarul/ atunci, "cânt" despre el.
- Violența verbală își are sursa din "homologie"/ participare colectivă, care implică identitate comună, apartenență, împărtășirea unui tip "hard" de masculinitate, (E. Goffman. Ultrașii joacă un rol prestabilit (de mascul puternic), care trebuie automat interiorizat, atunci când se află în galerie.

Recomandări

- o monitorizare mai atentă din partea CNA și a ong-urilor de specialitate asupra veridicității și obiectivității presei în ceea ce privește grupurile organizate de suporterii, cât și a mesajelor galeriilor
- Revizuirea "contractului" între ultrasi și stat – modificarea legii 4/09.01.2008 (consultări cu asociațiile de suporterii, apelarea la "clauza culturală" etc)
- Facilitarea comunicării între instituțiile statului și suporterii organizați în cadrul meciurilor de fotbal.
- Prezența la meciuri a femeilor jandarm/steward
- Cultura de stadion trebuie înțeleasă ca atare, și atâta timp cât nu produce daune morale sau materiale, poate fi acceptată cu formele ei de violență simbolică (coregrafii, torțe, spectacol de peluză).